

KLAGANDE

Socialnämnden i Sundsvalls kommun
851 85 Sundsvall

MOTPART

██████████ ██████████
██████████
██████████

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Härnösands dom den 27 november 2015 i
mål nr 373-15, se bilaga A

SAKEN

Personkretstillhörighet enligt lagen om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och fastställer Socialnämnden
i Sundsvalls kommuns beslut den 19 januari 2015 att ██████████ inte
tillhör personkretsen enligt 1 § 3 LSS.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Sundsvalls kommun (nämnden) yrkar att nämndens beslut, att [REDACTED] inte omfattas av personkretsen enligt 1 § 3 LSS, fastställs. Till stöd för sin talan anför nämnden i huvudsak följande. [REDACTED] behöver endast hjälp i sin dagliga livsföring i viss utsträckning och i begränsad omfattning. Samtliga krav för att tillhöra personkretsen är därmed inte uppfyllda.

[REDACTED] bestrider bifall till överklagandet och anför i huvudsak följande. Hon är helt beroende av annan person vid resor, sjukgymnastik, sjukhusvistelser och personlig omvårdnad. Hennes sjukdom är kronisk och går inte att bota. Hon har tidigare bedömts omfattas av personkretsen enligt 1 § 3 LSS och bör även fortsättningsvis göra det.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga lagrum, förarbetsuttalanden och praxis framgår av förvaltningsrättens dom.

Kammarrätten gör följande bedömning.

Parterna i målet är överens om att [REDACTED] funktionshinder är varaktigt och inte beror på normalt åldrande. Avgörande för frågan om hennes personkretstillhörighet är därför om hennes funktionshinder är så stora och medför sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen att de förorsakar ett omfattande behov av stöd och service.

[REDACTED] lider av en reumatisk sjukdom som går i skov. Sjukdomen medför att hennes rörelseförmåga är kraftigt inskränkt. Hon klarar inte arbetsmoment med armarna ovan axelhöjd eller ner mot golvet.

[REDACTED] har av den anledningen svårt med på- och avklädning

av t.ex. skor, strumpor, byxor och tröjor. Toalettbestyr och hygien klarar hon på egen hand förutom att raka benen, klippa naglar, kamma sig, tvätta håret och ordna frisyren. Hon äter självständig men kan inte tillreda mat då hon har svårt att lyfta saker. Hon behöver också hjälp med att handla, tvätta och städa. Hon är i huvudsak rullstolsburen men klarar förflyttningsövergångar på egen hand och att röra sig utan rullstol i den egna lägenheten. [REDACTED] arbetade heltid vid tidpunkten för nämndens beslut och hade en anpassad arbetsplats. Under sommarhalvåret kan hon ta sig till arbetet med sin permobil men under vinterhalvåret använder hon färdtjänst.

[REDACTED] behöver på grund av sitt funktionshinder i viss utsträckning hjälp för att klara den dagliga livsföringen. Enligt kammarrättens mening kan hennes funktionshinder emellertid inte anses så stora och förorsaka sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service som förutsätts för att hon ska höra till personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Nämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Gunnar Mobacke
kammarrättsråd
ordförande

Carina Ferm Brodén
kammarrättsråd

Janini Edvinsson
adjungerad ledamot
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I HÄRNÖSAND****DOM**
2015-11-27
Meddelad i
HärnösandMål nr
373-15**KLAGANDE**

[REDACTED]

MOTPARTSundsvalls kommun
851 85 Sundsvall**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Socialnämnden i Sundsvalls kommuns beslut den 19 januari 2015

SAKEN

Personkretstillhörighet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver socialnämndens beslut och förklarar att

[REDACTED] tillhör personkrets 3 i 1 § LSS.

Förvaltningsrättens inhibitionsbeslut från den 9 februari 2015 upphör i och med denna dom att gälla.

Handlingarna i målet överlämnas till socialnämnden för fortsatt handläggning.

Dok.Id 99481

Postadress
Box 314
871 27 Härnösand**Besöksadress**
Backgränd 9**Telefon**
0611-46 06 00**E-post:**
forvaltningsratteniharnosand@dom.se
www.forvaltningsratteniharnosand.domstol.se**Telefax**
0611-51 18 20**Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Socialnämnden avslog [REDACTED] ansökan om insatsen biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Som skäl för beslutet angavs att [REDACTED] inte ansågs tillhöra personkrets 3 i 1 § LSS eftersom hennes funktionshinder inte bedömdes vara så stort eller förorsaka henne betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas personlig assistans med 20 timmar i veckan, vilket varit beslutat sedan tidigare. Till stöd för sin talan anför hon i huvudsak följande. Hon har tidigare bedömts omfattas av personkrets 3 i 1 § LSS och bör även fortsättningsvis göra det. Hon har en kronisk sjukdom som ger upphov till mycket värk och stelhet i kroppen. Symptomen förstärks vid väderomslag, speciellt när det är kallt utomhus. Sjukdomen går även i skov vilket gör att hon kan bli sängliggande i flera dagar. Hennes sjukdom påverkar flera livsområden. Hon behöver hjälp på morgonen då stelheten är som värst. Hon behöver då hjälp med att förflytta sig till badrummet, tvätta och kamma håret, klippa naglar, raka benen, vårda fötterna, smörja in kroppen samt att ta på sig kläder. Hon klarar inte arbetsmoment med armarna ovan axelhöjd eller ner mot fötterna och golvet. Hon är väldigt svag i lederna, främst i händerna, och kan inte sträcka ut armbågarna. Hon är rullstolsburen och behöver hjälp vid förflyttning. Hon kan endast ta några enstaka steg med stöd inomhus. Vid måltider behöver hon hjälp med att laga mat, nå hyllor, öppna förpackningar, burkar och flaskor, skära bröd och ost, lyfta pannor och grytor samt att diska och slänga sopor. Hon behöver även hjälp att dela medicintabletterna för att lättare kunna svälja dessa. I övrigt behöver hon hjälp med att förflytta tunga föremål såsom väskor och kassar, bädda och byta sängkläder, städa och plocka upp saker från golvet, tvätta och hänga kläder på tork, handla och ta ut pengar samt vid tandläkar-, sjukhus- och sjukgymnastikbesök. Utöver detta behöver hon

hjälp med att få komma ut bland människor och kunna delta i kulturlivet.

Ledsagning är en uppgift som bör ingå i personlig assistans.

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Det framkommer av utredningen att de stöd- och hjälpinsatser som [REDACTED] behöver inte är så långvariga eller upprepade samt inte heller av den art som beskrivs i lagens förarbeten. Därmed kvarstår bedömningen att hon inte tillhör personkretsen i LSS. Det framgår även av överklagandet att hennes behov av hjälp och stöd till största delen inte är hänförliga till de grundläggande behoven. Därmed uppfylls inte de kriterier som krävs för att få tillgång till insatsen personlig assistans.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser m.m.

Av 1 § LSS framgår att lagen innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Av lagmotiven framgår att med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som t.ex. hygien, toalettbestyr, påklädning, mathållning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning eller att utföra nödvändig träning eller behandling. Det kan också innebära att en person inte kan göra sig förstådd eller förstå sin ekonomi. Andra svårigheter kan vara att kommunicera med andra. Det gäller både svårigheter att ta emot och att ge information och att samtala med andra direkt eller per telefon. Begreppet bör även kunna användas om en person på grund av funktionshinder löper risk att bli isolerad från andra människor. Med omfattande behov av stöd eller service avses både kvantitativa och kvalitativa aspekter. Den enskilde ska i allmänhet ha ett återkommande behov av särskilt stöd för att klara funktioner som andra kan klara på egen hand. Med återkommande avses att stödbehovet vanligen föreligger dagligen i olika situationer och miljöer. Behov av stöd bör uppfattas i vid bemärkelse och avse stöd av olika karaktär. Ibland kan det behö-

vas stödinsatser av så speciell art att de trots mindre tidsåtgång bör betraktas som omfattande. Exempel kan vara stöd som vanligen bör ges av personal med mycket specifik utbildning och kompetens. En bedömning av en persons behov av stöd eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer (prop. 1992/93:159 s. 55 och 168 f.).

I ett rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen ansökte en kvinna, som var stomiopererad och hade nedsatt kognitiv förmåga på grund av flera blodproppar i hjärnan, om personlig assistans enligt LSS. Domstolen fann inledningsvis att hennes funktionshinder var varaktigt och inte berodde på normalt åldrande. Frågan blev därefter om funktionshindren var stora och om de förorsakade betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service. En sammantagen bedömning av hennes olika funktionshinder gjordes. Domstolen konstaterade att hon behövde hjälp med den dagliga livsföringen i viss utsträckning med bl.a. nedre hygien, inköp av dagligvaror, matlagning, städning och dusch. Hennes funktionshinder ansågs emellertid inte vara så stora och förorsaka sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service som förutsätts för att hon skulle tillhöra personkretsen. Således uppfyllde hon inte samtliga krav enligt 1 § 3 LSS (HFD 2012 ref. 8).

Förvaltningsrättens bedömning

Frågan i målet är om [REDACTED] ska anses tillhöra personkrets 3 i 1 § LSS. För att omfattas av denna personkrets krävs att den enskilde har ett varaktigt funktionshinder som inte beror på normalt åldrande, som är stort och som förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Alla uppställda rekvisit ska vara uppfyllda för att lagen ska bli tillämplig.

Socialnämnden har i det överklagade beslutet konstaterat att [REDACTED] [REDACTED] funktionsnedsättning är varaktig och att den inte beror på normalt åldrande. Frågan är därmed om de övriga rekvisiten i paragrafen är uppfyllda, det vill säga om funktionshindret är stort och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Av utredningen i målet framgår bland annat följande. [REDACTED] har en form av reumatism som orsakar kraftigt inskränkt rörlighet i fingerleder, handleder, armbågsleder, axelleder, höftleder, knäleder samt i framfötterna. [REDACTED] funktionshinder innebär att hon behöver hjälp med påklädning av byxor, strumpor och skor då hon på grund av stelhet i höfter och knän inte når ner till sina fötter. På grund av stelhet i axlar, armar och handleder kan hon endast klä på sig lättare tröjor och jackor självständigt. Hon behöver hjälp med övrig påklädning. Hon behöver hjälp med att raka benen, klippa naglarna, smörja in kroppen, att tvätta och kamma sitt hår samt att fixa frisyren. I övrigt klarar hon sina toalettbestyr. [REDACTED] äter och dricker helt självständigt men behöver hjälp med matlagningen. Hon behöver vidare hjälp med det mesta kring inköp, städning och tvättning. Av utredningen framgår vidare att [REDACTED] bor i en egen lägenhet som är anpassad efter hennes funktionshinder. Inom lägenheten rör hon sig utan rullstol, även om hon endast kan förflytta sig kortare sträckor innan hon måste vila. Hon arbetar för närvarande heltid och har en anpassad arbetsplats. Hon tar sig självständigt till sin arbetsplats med sin permobil förutom under vintertid då hon åker färdtjänst.

Socialnämnden har inte ifrågasatt att [REDACTED] har den problematik som beskrivs i utredningen. Med hänsyn till karaktären och omfattningen av de beskrivna hjälpbehoven finner förvaltningsrätten vid en sammantagen bedömning att [REDACTED] funktionshinder får betraktas som stort och orsaka henne betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och att hon därmed har ett omfattande behov av stöd och service. Hon uppfyller således samtliga i lagen uppställda krav för att omfattas av personkrets 3 i 1 § LSS. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att [REDACTED] förklaras tillhöra denna personkrets. Det ankommer dock i första hand på socialnämnden att pröva om [REDACTED] har rätt till den sökta insatsen och i så fall i vilken omfattning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Olof Edling
förvaltningsrättsfiskal
(skiljaktig, se nedan)

I avgörandet har även nämndemännen Anita Hellstrand, Maud Byqvist och Roland Strömqvist deltagit. Målet har föredragits av förvaltningsrättsnotarien Amanda Hugosson.

Skiljaktig mening

Ordföranden Olof Edling är skiljaktig från domen med följande motivering. Det är ostridigt att [REDACTED] på grund av sitt funktionshinder har behov av hjälp och stöd. Utredningen i målet visar emellertid inte annat än att hon delvis klarar många vardagsrutiner självständigt och att det på grund av hennes värk varierar hur hon mår och vad hon klarar av. Enligt min mening kan vad som har framkommit i målet inte anses styrka att [REDACTED] [REDACTED] har en stor funktionsnedsättning som förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (jfr det ovan redovisade rättsfallet HFD 2012 ref. 8). Hon uppfyller således inte samtliga uppställda rekvisit för att omfattas av personkrets 3 i 1 § LSS. Jag vill därför avslå överklagandet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.